

CAPUT III.

De Peccatis Capitalibus in specie.

DUBIUM I.

Quid sit Superbia, et quale peccatum.

Superbia
quid, et quale
peccatum.

65. - « Resp. I^o. Superbia est appetitus
« inordinatus propriae excellentiae: mor-
« talis ex genere suo, si sit consummata
« et perfecta, id est si quis ita excellere
« appetat, ut Deo, superioribus eorumque
« legibus subjici nolit. — Imperfecta ta-
« men, qua quis subjici non renuens iis
« quibus debet, et in suo tantum affectu
« sese magnificat, est tantum venialis; ut
« docet Cajetanus ¹, etc.: quia sine Dei et
« aliorum despectu, plus justo se efferre
« non est gravis inordinatio. Esset tamen
« gravis, si fieret cum notabili aliorum
« contemptu, complacendo in aliorum ab-
« jectione ».

Filiae su-
perbiae:

66. - « Resp. II°. Filiae superbiae sunt
« tres:

Praesum-
ptio.

« 1°. Est *Praesumptio*, quae est appe-
« titus aggrediendi aliquid supra vires. Est
« communitur veniale tantum. Fit tamen
« mortale, si damnum Deo aut proximo
« afferat: v. gr. si praesumas jurisdic-
« tionem ecclesiasticam, potestatem Ordinis
« sacri; item, officium medici, advocati,
« confessarii, etc., sine debita peritia. —
« Lessius ²; et supra, *Lib. IV, cap. 3, dub. 9*.

Ambitio.

« 2°. Est *Ambitio*, quae est inordinatus
« appetitus dignitatis et honoris non debiti,
« vel debito majoris: ut si ambias bene-
« ficium vel officium quo es indignus; vel
« illicito modo et medio, v. gr. per simo-
« niam. Est per se peccatum veniale. Fit
« autem mortale, vel ratione materiae ex
« qua, vel ratione medii per quod honor
« quaeritur, vel ratione damni quod pro-
« ximo infertur. — Denique si moderate
« honor appetatur ob honestum finem, erit

« actus magnanimitatis; ut docet Lay-
« mann.

« 3°. Est *Vana gloria*, scilicet cupiditas
« inanis gloriae, cujus finis est manifesta-
« tio inordinata propriae excellentiae, sive
« verae sive fictae. — Dicitur *vana*, quando
« quaeritur ex re mala, falsa aut ficta; aut
« quae non est digna gloria vel non tanta,
« ut ex opibus, nugis, etc.; aut apud eos
« qui non bene de re judicant; aut sine
« debito fine. — Est peccatum per se ve-
« niale; mortale saepe per accidens, ut
« dictum est de ambitione. Immo, ut con-
« tra Angelum recte docent Silvester, Na-
« varrus ³, etc., est tantum veniale res
« etiam sacras principaliter facere ob glo-
« riam vanam, v. gr. concionari.

Vana glo-
ria.

« Porro per vanam gloriam dupliciter
« peccatur, juxta D. Thomam ⁴: 1°. *Dire-*
« *cte*; idque, vel per *verba*, estque *Jactan-*
« *tia*, quae est venialis per se, si sit de
« rebus bonis, v. gr. jejunio, oratione, etc.
« Etsi per accidens saepe ratione damni,
« si sit falsa, fiat mortalis; uti etiam: 1) Si
« quid dicat contra gloriam Dei, ut Ezech.
« xxviii: *Deus ego sum*. 2) Si prorumpat
« in contumelias: v. gr. *Non sum, sicut*
« *caeteri hominum, adulter, etc. ut et hic*.
« 3) Ex fine malo. 4) Si cum notabili damno
« proximi fiat. 5) Si de re mortaliter mala;
« quia approbatio operis eadem cum illo
« speciem habet (quae proinde in confes-
« sione debet exprimi, saltem quando cum
« jactantia de peccato conjuncta fuit cum
« placentia ejusdem. Quod addo, quia si
« absque ea fuit, Navarrus ⁵, Palaus et
« Diana ⁶ docent, contra Sanchez, Lopez ⁷)

Ex vana
gloria quo-
dupliciter
peccatur.Pusillani-
mitas.

67. - « Resp. III°. His tribus superbiae
« filiabus respondet *Pusillanimitas*, qua
« quis nimium sibi diffidens detrectat ho-
« nores, gloriam, vel officium quo dignus

¹ De Poenit., disp. 16, n. 267. — *Baldelli*, lib. 3, disp. 4
et seqq. — ² Lib. 3, cap. 2, num. 28. — ³ Lib. 3, sect. 3,
n. 14. — *Sanch.*, Decal., lib. 1, cap. 3, n. 10. — ⁴ Lib. 3,

« est. Veniale est ex genere suo; et fit
« mortale, si detrectes ad quod teneris sub
« mortali. — Vide Lessium ², Laymann ³.

« Ex dictis resolvuntur sequentes casus:
« 1°. Audiens laudem alterius vel suam
« de re mortaliter mala, peccat mortaliter
« si approbet, suscipiat, admiretur ut laude
« dignam. — Sanchez, Baldelli ⁴.

Corollaria.

« 2°. Vituperans alium ob vindictam non
« sumptam, aliudve grave malum vel pec-
« catum omissum, v. gr. fornicationem,
« peccat mortaliter; quia est species jactan-
« tiae, et est cum approbatione peccati et
« occasio committendi. Ibid. ⁵.

« 3°. Inducens in civitatem novos ha-
« bitus, et praevidens quod suo exemplo
« moralem necessitatem imponat aliis ut
« sumptus faciant supra vires, et postea
« non possint alere quos debent, vel cre-
« ditoribus non satisfacere, peccat gravi-
« ter. Baldelli ⁶.

« 4°. Exornare se nimium ex animi le-
« vitate vel vanitate, per se tantum est
« veniale. Ibid. ⁷.

« 5°. Simulare sanctitatem cum volun-
« tate non habendi, mortale esse dicit Bal-
« delli ⁸.

« 6°. Simulare improbitatem est pecca-
« tum (quia est mendacium, et quidem
« scandalosum, potestque esse mortale).
« Neque id fecerunt Sancti, nisi faciendo
« id quod ex se est indifferens, et permit-
« tendo ab aliis accipi ut signum impro-
« bitatis, cum tamen nec ex natura sua
« nec eorum intentione esset tale ».

disp. 5, n. 12. — ⁵ *Baldelli*, lib. 3, disp. 5, n. 11. — ⁶ Loc.
cit., n. 18. — ⁷ *Baldelli*, loc. cit., n. 19. — ⁸ Lib. 3, disp. 5,
num. 23.

pervenerit ad locum proprium eorum ». — Lu-
dovicus Lopez autem et Rodriguez male citan-
tur a Busenbaum, qui deceptus est a Sanchez.
Lopez enim, *Instruct. consc., part. 1, cap. 5,*
qu. 3, requirit specificationem peccati, « quando

quis gloriam et laudem quaerit de peccatis mor-
talibus cum complacentia eorum ». Rodriguez
vero, *Sum., part. 1, cap. 53, n. 14*, (al., n. 15)
concl. 13, eadem omnino sententiam tenet
ac Busenbaum, nedum ei contradicat.

¹ V. *Superbia*. — ² De Just. et Jure, lib. 3, cap. 2,
num. 18 et 20. — *Laym.*, lib. 3, sect. 3, num. 13. — *Angel.*,
v. *Vana gloria*, n. 1. — *Silvest.*, v. *Vana gloria*, n. 2. —

³ *Man.*, cap. 23, n. 13, i. f. — ⁴ 2^a 2^a, qu. 132, art. 5. —
Palaus, tr. 2, disp. 2, punct. 11, num. 5. — ⁵ Part. 3, tr. 4,
resol. 161. — *Sanch.*, Decal. lib. 1, cap. 3, n. 13.

66. - ^a) Navarrus, *Man., praelud. 9, n. 4*,
(edit. Antverpien. 1579) scribit: « Sufficit dicere:
toties peccavi laudem et gloriam quaerendo

de peccatis mortalibus, licet non specificet illa
peccata mortalia quae forte non fecit, vel jam
alias confessus est, vel proponit confiteri cum

DUBIUM II.

Quid sit Avaritia.

68. Quid est avaritia. — 69. Quae sint filiae avaritiae. — 70. Quando et quomodo peccent aperientes et legentes litteras alienas.

68. — « Resp. I^o. Est inordinatus appetitus temporalium.

« Unde ex hoc, et regula supra tradita de peccato mortali, resolves sequentes casus:

« 1°. Est ipsa ex genere suo venialis.
« 2°. Cum vero eo excrecit, ut ejus causa divinas leges praevaricari non dubites, fit mortalis.

« 3°. Prodigalitas, quae opponitur avaritiae, et consistit in defectu conservandi et excessus erogandi, est genere suo venialis: levior quam avaritia, quia minus abit a virtute liberalitatis. Interim mortalis fit, si liberis et uxori pauperiem crees; si impotentem te reddas ad solvendam debita; si profundas bona ecclesiastica, piis causis obnoxia. — Vide *Lesium* 1°.

69. — « Resp. II°. Filiae avaritiae sunt sequentes:

« 1°. *Obduratio cordis* (contra misericordiam), egenis et pauperibus non compatiendo, eos objurgando, debita dure nimis exigendo quando debitor non est solvendo, etc. Hac aliquando peccari potest mortaliter, quando praeceptum eleemosynae vel caritatis urget, et tamen ex tali duritia non subvenitur. — « Navarrus 2, Toletus 3. Vide dicta de *Caritate proximi*.

« 2°. *Inquietudo cordis*, hoc est vehemens et inordinata applicatio mentis ad acquirendas vel conservandas divitias, cum inani et vano timore ne non acquirantur vel perdantur. — Est mortalis, quando retrahit a spiritualibus, vel aliis ad quae ex praecepto gravi obligamur (v. gr. auditione Missae), vel inducit su-

« perfluum timorem, et ex hoc diffidentiam erga Deum. — Venialis est, si sit de re bona, sed tempore vel loco indubito, v. gr., de familia, messe, vindemia, quando quis est in templo vel vacandum est Deo. — S. Thomas 4, Reginaldus 4, Escobar.

« 3°. *Violentia*. — Mortalis est quando est injusta et circa materiam gravem.

« 4°. *Fallacia*, sive dolus in verbis. — Potest esse mortalis ratione finis vel mediorum.

« 5°. *Fraus*, sive dolus in facto. — Est mortalis ex genere suo, contingitque multipliciter in contractibus, tam ratione materiae (v. gr. si ea vitium habeat, vel non sit qualis existimatur), quam ratione pretii. — Navarrus 5, Toletus 6, Escobar.

« 6°. *Proditio*, quae est deceptio contra fidem datam aut debitam, in damnum alicujus. Mortalis est ex genere suo. — Contingit fere tripliciter:

« 1) Circa *personas*, quo modo Judas Christum, Dalila Samsonem prodidit.

« 2) Circa *res*, vel immobiles (ut si miles manifestet hosti modum capiendi arcem); vel mobiles (ut si pecuniam vestem, etc., cujuscumque absconditam, praedoni ostendas.

« 3) Circa *secretum*: vel sibi commissum revelando (quod est contra fidelitatem et justitiam, si quidem promissum fuit; quia est pactum onerosum, ut docet card. de Lugo 7; et quidem mortale, si praevideri possit inde secuturum notabile aliorum damnum vel discordiam: alias, veniale); — vel alienas litteras aperiendo et legendo. Quod postremum, si fiat ideo ut scias secreta alterius, est

(al., n. 17). — 5 Man., cap. 23, n. 77. — 6 Lib. 8, cap. 47 et seqq. — Escob., loc. cit., n. 25, (al., n. 17). — 7 De Just. et Jure, disp. 14, n. 139.

1 Lib. 2, cap. 47, n. 61. — 2 Man., cap. 23, n. 76. — 3 Lib. 8, cap. 26 et 34. — 4 Lib. 23, num. 29. — Escob., tract. 2. exam. 2, cap. 2, num. 21, edit. Lugdun. s. d.

69. — a) S. Thomas, 2^a 2^{ae}, qu. 55, art. 6 et 7, dicit quidem istiusmodi sollicitudinem

de temporalibus esse peccatum, sed quale sit non explicat.

« curiositas; et si sit in re gravi, per se est mortale: quod quia communiter ante aperitionem nescitur, communiter esse mortale docent Toletus 1, Baldelli 2, Navarrus 3, Molina, Laymann 4 (qui addit eum qui dolose alienas litteras aperit et legit cum alterius injuria vel damno, « crimen falsitatis committere). — Dixi, « per se esse mortale; quia per accidens potest esse veniale vel nullum, si legitur auctoritate justa ex causa fiat.

« Unde resolvuntur casus sequentes: 70. — « 1°. Litteras alienas aperire et legere saepe non est peccatum, si probabiliter scias scriptas esse in tuum injustum damnum, vel in injuriam tuam cedere, quam intendas avertere: quia potes tibi consulere. Sic princeps potest aperire litteras non tantum hostium, sed etiam aliorum, quae tempore belli ex locis finitimis hostium veniunt. Item, ministri publici, quoties bono publico necessarium esse judicant. — Navarrus 5, Reginaldus 6, Escobar, card. de Lugo 7.

Et hoc procedit non solum pro principe et ministris, sed etiam pro privatis; ut Lugo 8, et Roncaglia 9 cum Sanchez, Navarro et Bonacina. — Sed vide dicta *Lib. III, n. 970, in fine*.

« 2°. Communiter etiam peccatum non est, si consensus expressus habeatur ejus a quo vel ad quem mittuntur (neque lex specialis vetet a): card. de Lugo, vel talis saltem, ut si facias sub rati habitatione, confidens rationabiliter habitum iri ratum. — Ita Escobar 10 ex Navarro, Reginaldo, etc.

« 3°. Superior religiosus litteras suorum subditorum (dummodo non mittantur ad

« superiorem majorem, vel talem quem « statuta eximant, nec ab eo veniant) licite « aperit et legit: sive ex religionis statuto « aut consuetudine, sive ex suspitione probabili quod mali aliquid contineant. — « Vide Escobar, Peyrinum 11, Diana 12.

« 4°. Nec est peccatum, si necesse sit « vel expediat ad injuriam alteri imminentem avertendam: dummodo non plus legatur quam ad eum finem necesse est. « Card. de Lugo 13.

« 5°. Qui aperit et legit, existimans non « contineri res magni momenti, venialiter « tantum peccat. — Card. de Lugo 14.

Ita communiter DD. cum Lugo 15, Roncaglia 16. — Dicit autem Bonacina 17 cum Molina, Navarro b), Sà b), etc., quod, etiamsi materia lectionis sit levis, legens potest mortaliter peccare, si alter id accipiat ut gravem injuriam. Bene admittimus hoc posse esse peccatum mortale; at non contra justitiam, ut videtur sentire Bonacina (quia gravitas injuriae desumenda est ex ipso objecto sive materia, quae per se apta sit, juxta communem hominum aestimationem, gravem contristationem afferre, ut ait Croix 18 cum communi): sed contra caritatem, ratione gravis tristitiae quam ex illa, etsi levi, injuria alter patitur.

« 6°. Si litteras ab alio dilaceratas, et « in publicum a domino abjectas, recolligas, et junctis partibus legas ex sola « curiositate, peccatum veniale est: nullum autem (per se), si ut ex illa notitia tibi provideas; quia quod pro derelicto « habetur, in usum suum convertere licet. « — Baldelli ex S. Antonino et Rosella; « Silvester 19, Laymann 20, Diana 21.

Ita etiam Lugo c) et Roncaglia 22, etiamsi

Legere litteras alienas, quando immune a peccato.

Violentia.

Fallacia.

Fraus.

Proditio: persona, rei, secreti.

Quando veniale aut mortale.

Quid de litteris dilaceratis et projectis.

1 Lib. 8, cap. 45, n. 3. — 2 Lib. 3, disp. 11, num. 4. — 3 In can. pen. *Sacerdos*, de poenit., dist. 6, n. 10 et seqq. et 21; et Man., cap. 18, n. 53. — Molina, tr. 4, disp. 36, n. 2. — 4 Lib. 3, sect. 5, tr. 3, part. 1, cap. 4, num. 2. — 5 Man., cap. 18, n. 53. — 6 Lib. 24, n. 120. — Escob., lib. 4, sect. 1, n. 67 et 68. — 7 De Just. et Jure, disp. 14, n. 148. — 8 Loc. cit. — 9 Tr. 13, de 7° Praec., qu. 4, cap. 4, qu. 5, resp. 2, v. f. — Sanchez, Consil., lib. 6, cap. 6, dub. 3, n. 3. — Navarro, loc. cit. — Bonac., disp. 2, de Restitut. in part., qu. 2, num. 6. — 10 Loc. cit., num. 68. — Navarro, loc. cit., n. 53. — Reginaldus, lib. 24, n. 120. — Escob., lib. 4, sect. 1,

n. 68. — 11 Tom. 1, qu. 2, cap. 2, § 13. — 12 Part. 3, tr. 6, resol. 55. — 13 De Just. et Jure, disp. 14, n. 148. — 14 Loc. cit. — 15 Loc. cit. — 16 Tr. 13, de 7° Praec., qu. 4, cap. 4, qu. 5, resp. 2. — 17 Disp. 2 de Restitut., qu. 2, num. 5. — Molina, tr. 4, disp. 36, n. 2. — Bonac., loc. cit., n. 5. — 18 Lib. 3, part. 2, num. 2. — Baldelli, lib. 3, disp. 11, num. 8 et 9. — S. Anton., part. 2, tit. 1, cap. 22, § 8, v. *Sed quid si*. — Rosella, v. *Emptio et venditio*, num. 22. — 19 V. *Emptio*, quaer. 17. — 20 Lib. 3, sect. 5, tr. 3, part. 1, cap. 4, n. 4. — 21 Part. 3, tr. 6, resol. 55. — 22 Loc. cit., qu. 5, resp. 2.

70. — a) Hanc limitationem, quam Busenbaum tribuit card. de Lugo, de *Just. et Jure*, disp. 14, n. 148, hic auctor non habet.

b) Navarrus, *Man.*, cap. 18, n. 53; et Sà,

v. *Litterae*, non tenent hanc sententiam quam Bonacina eis attribuit.

c) Lugo, de *Just. et Jure*, disp. 14, n. 150, non loquitur de litteris in minutissimas par-

dominus in minutas partes lacerasset; quia tunc videtur cessisse juri suo. — Sed probabilius contradicit Croix¹ cum Rebello et Petschacher. Ratio, quia hoc ipso quod minutim dilaceravit, satis significavit nolle ut legantur, et ideo noluit cedere juri suo.

« Recte tamen notat Laymann^{d)}, talem « ex caritate teneri non manifestare se- « cretum iis contentum, si damnum inde « cujuspiam provenire possit. Immo (addit) « revelans ejusmodi secretum (cujus noti- « titiam etiam juste acquisivit) contra ju- « stitiam peccabit, si intelligat audientes « ea notitia usuros ad damnum injuste « inferendum. — Vide Laymann².

« Dixi 1° a domino projectas; quia si « vel ab alio projectae, domino inscio, vel « ab ipsomet casu perditae fuerint, non « licet legere.

« Dixi 2° in locum publicum, quia si in « ignem vel fornacem v. gr. projectae sint

« ut comburantur, peccas si extrahas et « legas. — Vide card. de Lugo³.

« Dixi 3° per se; quia fieri potest ut « ea contineantur quorum lectio sit per- « niciosa.

« 7°. Qui furtive scripta alterius secreta, « ipso invito legit, peccat. Et 1) quidem « peccato curiositatis; etsi faciat animo « discendi et sine suspitione damni. 2) In- « justitiae; quia quisque habet jus secreti « in suis scriptis, quae aliis non vult esse « communia. Navarrus⁴, Molina⁵, Regi- « naldus⁶. — Potestque aliquando esse « mortale, si nimirum fiat cum notabili « damno; vel alter valde cupiat esse se- « creta, gravissimeque sit laturus. Bal- « delli⁷. Vide etiam card. de Lugo⁸.

« 8°. Quicumque secretum violat abs- « que justa causa cum alterius damno, vel « qui litteras alterius injuste aperit, ex quo « damnus alteri sequitur, tenetur ad resti- « tutionem. — Bonacina⁹, Trullench¹⁰ ».

DUBIUM III.

Quid sit Luxuria.

71. — « Resp. I^o. Est appetitus inordi- « natus venereorum: quorum usus, cum « ex natura sua institutus sit ad conser- « vationem generis humani, quod est ma- « gnum bonum hominum et externum « Dei, proinde qui abutitur, laedit Deum « et homines. Est mortalis ex genere suo. « — Vide supra, Lib. 3, tract. 4, cap. 2; « et Lib. 5, cap. 1, dub. 2.

« Resp. II°. Filiae luxuriae, quae eam « plerumque sequuntur, sunt octo: qua- « tuor ex parte intellectus, et quatuor ex « parte voluntatis:

« 1°. *Caecitas mentis*: cum quis adeo « est addictus turpitudini, ut de coelesti- « bus non cogitet.

« 2°. *Praecipitatio*: qua quis ex eadem « causa sine consilio operatur.

« 3°. *Inconsideratio*: quando in modo de- « linquit, inconsiderate agens quae statum « vel personam dedecent.

« 4°. *Inconstantia*: quando quis ex eo- « dem affectu voluptatum a piis propositis « mox deficit.

« 5°. *Amor sui*. Talis enim homo ob « voluptates seipsum finem suarum actio- « num facit, non Deum.

« 6°. *Odiū Dei*. Lascivus enim solet « a rebus divinis abhorre, immo ab ipso « Deo, tamquam peccatorum vindice.

« 7°. *Affectus praesentis saeculi*. Amor « enim voluptatum carnalium ita animum « afficit, ut subinde etiam beatitudini ae- « ternae paratus esset renuntiare, si prae- « sentibus frui semper permitteretur.

« 8°. *Horror futuri saeculi*: quando vo-

¹ Lib. 3, part. 2, num. 1236. - *Rebell.*, part. 2, lib. 9, qu. 7, n. 8. - *Petschach.*, de Restitut., 1 Radix in part., qu. 5, art. 4, seq. iv. - ² Lib. 3, sect. 5, tr. 3, part. 1, cap. 4, n. 4. - ³ De Just. et Jure, disp. 14, n. 150. - ⁴ Man., cap. 18, n. 53. - ⁵ Tr. 4, disp. 36, n. 2. - ⁶ Lib. 24, num. 119. - ⁷ Lib. 3, disp. 11, num. 11. - ⁸ Loc. cit., num. 148 et 149. - ⁹ Disp. 2, de Restitut., qu. 2, punct. un., num. 4 et 7. - ¹⁰ Decal., lib. 7, cap. 10, dub. 32, n. 5 et 8.

tes dilaceratas, sed dumtaxat de litteris lace-
ratis a domino, et per partes in locum publi-
cum projectis; et vere de his tenet senten-
tiam quam tribuit ei S. Alphonsus.

^{d)} Laymann minus recte a Busenbaum hic
allegatur; nec enim de damno cujuspiam, sed
dumtaxat de damno litteras abjicientis lo-
quitur.

« luptatibus immersus mortem inordinate
« timet, et de ea nolens cogitare, vitam
« illicitis mediis propagare studet, etc.

« Priores quatuor sunt mortales, quando
« finis ultimus in creatura ponitur, vel
« praeceptum aliquod Dei graviter obli-

« gans praetermittitur. Posteriores qua-
« tuor, si plenus sit voluntatis consensus,
« per se sunt mortales; ex indelibera-
« tione vel alia actuum imperfectione,
« saepe veniales. — Vide Escobar et Bal-
« delli¹ ».

DUBIUM IV.

Quid sit Invidia.

Invidia,
quid.

72. — « Resp. Est tristitia de alterius
« bono, prout illud est diminutivum pro-
« priae excellentiae, ita ut haec directe
« sit contra caritatem: haec enim gaudet
« de bono proximi; quod invidia destru-
« ctum optat, vel non destructum dolet ». —
« De hoc peccato cum disputas, animad-
« verte propos. 13, 14, 15, inter damnatas
« Innocentio XI.

« Unde resolves:

Lethalis
ex genere
suo.

« 1°. Est ex genere suo mortalis, et
« gravissima quidem; atque in Spiritum
« Sanctum, si sit de ipsa gratia vel au-
« xilio Dei.

Filiae invi-
diae: item
lethales.

« 2°. Filiae similiter ex genere suo mor-
« tales sunt, ac numerantur hae: 1°. *Odiū*,
« de quo supra. — 2°. *Detractio*, de qua in
« Praecepto octavo. — 3°. *Gaudium* in
« malis proximi. — 4°. *Susurratio*, quae
« est oblocutio mala de proximo, ad tol-
« lendam amicitiam ipsius cum aliis: quam
« proinde susurro restituere tenetur, et
« iterum reconciliare, non secus ac detra-
« ctor famam. Vide in Praecepto octavo ».

Narrare
defectus
proximi ut
excludatur
a bono:

An *contra infamationem possit quis dis-
solvare amicitiam alicujus, narrando sci-
licet illius defectus naturales aut similes,
ut ipse succedat loco expulsi?*

Non illicitum
juxta
alios.

Negant Azor, Trullench, Filiucci, etc.,
apud Salmant.² — Sed affirmant Salmant.³
cum Soto, Bonacina, Aragon, Serra, Prado;
quia licet sine vi vel fraude procurare
sibi bonum gratuitum alicujus, cum exclu-
sione alterius. — At probabilior est prima

sententia; dum Lessius⁴, et ipsi Salmant.⁵
cum Petro Navarra, Bonacina, Sayro et
Diana, communiter docent quod propa-
latio defectuum naturalium erit peccatum
grave, si inde impediretur alius a conse-
cutione alicujus boni temporalis. Cum
igitur hujusmodi propalatio per se sit in-
justa, fraudulenter expellitur alter ab ami-
citia acquisita.

« 3°. Si tristitia sit de bono alterius, in
« quantum ex eo tibi vel aliis times no-
« cumentum (v. gr. inimicus tuus est eve-
« ctus ad officium ut tibi facilius possit
« nocere); non est invidia, sed timor, qui
« per se non est peccatum, nisi sit inor-
« dinatus. — Laymann⁶.

« 4°. Si tristitia sit ex eo quod nobis
« desit bonum quod alter habet, ita tamen
« ut illud alteri non discupiamus; non est
« invidia, sed aemulatio seu zelus: qui, si
« est circa bonum honestum, est lauda-
« bilis; si autem circa temporalia, inter-
« dum est venialis, ut si bonum dolenti
« sit improporcionatum, quale esset, si ru-
« sticus doleret se non esse regem. —
« Laymann⁷.

« 5°. Si tristitia est ex bono alterius,
« in quantum ille est indignus, non est
« invidia, sed indignatio, quae non est
« peccatum: erit tamen, et quidem mor-
« tale, si vel Dei providentiam arguat
« (estque blasphemia); vel si ita afficiat,
« ut ducat homines ad malum imitandum.
« — Cajetanus, Laymann⁸.

¹ Escob., tr. 2, exam. 2, cap. 3. — ² Lib. 3, disp. 19. —
³ Asor, part. 3, lib. 13, cap. 8, dub. 5. — ⁴ Trull., Decal., lib. 8,
cap. 8, dub. 3, num. 7. — ⁵ Fill., tr. 40, cap. 5, num. 140. —
⁶ Tract. 13, de Restitut., cap. 4, num. 22. — ⁷ Loc. cit. —
⁸ Soto, de Just., lib. 5, qu. 11, art. 1, v. An vero. — ⁹ Bonac.,
disp. 2, de Restitut. in part., qu. 6, punct. 2, num. 6. —
Aragon, in 2^{am} 2^{ae}, qu. 74, art. 2, i. f. — Serra, in 2^{am} 2^{ae},

qu. 74, art. 2, v. f. — Prado, Theol. mor., cap. 25, qu. 3,
n. 13. — ⁴ Lib. 2, cap. 11, n. 14. — ⁵ Loc. cit., num. 45. —
⁶ Petr. Navar., de Restitut., lib. 2, cap. 4, n. 306 et 308. —
⁷ Bonac., loc. cit., qu. 4, punct. 2, num. 8. — ⁸ Sayr., Clav.,
lib. 11, cap. 6, n. 4 et 5. — ⁹ Diana, part. 5, tr. 5, resol. 69. —
¹⁰ Lib. 2, tr. 3, cap. 10, num. 2. — ¹¹ Loc. cit. — ¹² Cajetan.,
Sum., v. Nemesis.

72. — ^{a)} Laymann, loc. cit., non loquitur
de casu quo indignatio ita afficeret, ut homi-

nes duceret ad malum imitandum; in reli-
quis vero concordat.

Luxuria,
quid, et
quale pec-
catum.

Filiae lu-
xuriae.

Probabi-
lius illicit-
tum.

Tristitia
de bono al-
terius, non
semper in-
vidia.

Quando sit invidia.

« 6°. Si doleas quod alter tibi aequalis vel non multum inaequalis in excellentia crescat, ita ut te fiat superior, et ipsum incrementum excellentiae apprehendas ut tibi malum, est proprie dicta invidia: invidus enim dicitur, quod non sit videns, quia bona alterius sine tristitia videre non potest. — Baldelli¹.

« Et sic peccare solent: 1°. *Ambitiosi*, et qui ex re aliqua quaerunt gloriam, quam cum in eo ponant, ut in illa re sint soli ac singulares, dolent et tristantur si alii accedant. — 2°. *Pusillanimes*, quibus cum omnia videantur magna, quovis bono alterius putant minus suum. Sic mulieres v. gr. facile apprehendunt ac dolent se superari bono alterius, v. gr. formositate. — 3°. *Senes* respectu juve-

« num; et quicumque aliquid difficulter obtinuerunt quod alii facile consequuntur. — Baldelli².

« 7°. Qui in adversis suis, vel ob aliorum prosperitatem, optat se non fuisse natum, vel se brutum animal factum fuisse, vel diem esse maledictum quod natus est, vel alterum primo vidit, aut conjugem accepit: si tantum intendat maledicere irrationali creaturae, v. gr. diei (sive sit nativitatis sive conjugii) qui tot mala culpa vel poenae protulit, videtur esse tantum veniale (aliquando etiam nullum, ut Jobi). Si autem delibere intendat optare malum homini, sive sibi sive alteri, illo die natis vel conjugatis, mortale est. — Escobar et Marchant³ ».

Maledicere nativitati, diei, etc., quale peccatum.

DUBIUM V.

De Gula.

ARTICULUS I.

QUID SIT GULA.

Gula, quid.

73. - « Resp. Ea est inordinatus appetitus cibi et potus; opponiturque abstinentiae, et committitur quinque modis: 1°. Si edas ante tempus. 2°. Si nimis exquisita. 3°. Si plus justo. 4°. Si voraciter. 5°. Si nimis exquisite praeparata. — Laymann⁴.

« Unde resolves:

« 1°. Gula ex genere suo est peccatum tantum veniale; quia nullus horum modorum repugnat praecise caritati Dei « vel proximi ». Nota hic prop. 8 damnata ab Innocentio XI: *Comedere et bibere usque ad satietatem, ob solam voluptatem, non est peccatum*. — Licet tamen uti delectatione ad cibum percipiendum pro corporis salute, ut Salmant.⁵ ex S. Augustino.

« 2°. Hinc probabile est quod docent

« Navarrus, Toletus, etc., et non repugnat Laymann: secluso scandalo et aliis, veniale tantum esse usque ad vomitum « se cibo et potu implere; idque etiam si quis vomat ut iterato possit bibere: quod tamen Sa⁶ aliique multi putant mortale. — Vide Baldelli, Escobar⁷ ».

Comedere vel bibere usque ad vomitum probabile est esse tantum veniale ex genere suo, nisi adsit scandalum vel notabile nocumentum valetudinis, ut communius dicunt Holzmann⁸; et Salmant.⁹ cum Cajetano, Navarro, Henriquez, et Laymann¹⁰. — Qui autem sponte evomunt quod sumpserunt ut iterum edant aut bibant vix excusantur a mortali; hoc enim videtur involvere magnam deformitatem. Ita probabiliter (contra Busenbaum) Holzmann^{a)} et Wigandt¹¹.

Quando lethalis.

¹ Lib. 3, disp. 34, num. 4. — ² Loc. cit., num. 11 et seqq. — Escob., tr. 2, exam. 2, n. 43 et 46 (al., n. 21). — ³ Resol. pastor. circa pecc. capit., cap. 3, qu. 6. — ⁴ Lib. 3, sect. 4, num. 2. — ⁵ Tr. 25, de 5° Praec., cap. 2, num. 4. — S. August., Contra Julian., lib. 4, cap. 14, n. 67; ap. Migne, Patrol. lat., tom. 44, col. 771. — Navar., Man., cap. 23, num. 119, v. Quarto. — Tolet., lib. 8, cap. 62, i. f. — Laym.,

lib. 3, sect. 4, n. 2. — ⁶ V. Comedere, n. 3. — Baldelli, lib. 3, disp. 28, num. 12. — ⁷ Tr. 2, exam. 2, n. 57 (al., n. 23). — ⁸ De Actib. hum., n. 780 et 782. — ⁹ Tr. 25, cap. 2, num. 6 et 8. — Cajetan., Sum., v. Gula. — Navar., Man., cap. 23, n. 119 et 120. — Joan. Henrig., Compend. de casis moral., cap. 19, n. 9. — ¹⁰ Loc. cit. — ¹¹ Tr. 5, exam. 3, num. 70, resp. 2.

73. - a) Holzmann, de Act. hum., n. 732, non solum vix excusandum a mortali docet,

sed absolute dicit videri magnam deformitatem « a gravi culpa... haud excusabilem ».

« 3°. Vix dubium est licere esu aut « potu, aliterve creare vomitum, si is salubris esse judicetur.

« 4°. Mortalis interim censetur crapula « ex accidente et nimia inordinatione, in « his casibus: 1°. Si quis gulae causa violet « jejunia Ecclesiae. — 2°. Si quis ex gula « notabiliter ineptus fiat ad functiones ad « quas sub mortali tenetur. — 3°. Si quis « valde graviter valetudini noceat, id ad- « vertens; secus, si leviter tantum, ut v. gr. « si febricitans haustu aquae morbum au- « geat. — 4°. Si continuae fiant comessa- « tiones et computationes, ita ut venter « pro Deo habeatur. — 5°. Si quis bibat « ad perfectam ebrietatem, de qua infra. « 6°. Si quis ex mera gula vescatur car- « nibus aut sanguine humano: tum quia « id repugnat pietati defunctis debitae, « tum quia est contra instinctum naturae « abhorrentis. Excusandum autem erit, si « fiat causa medicinae aliave justa causa, « v. gr. extremæ famis in obsidione; in « qua tamen sic vitam conservare non « teneberis. Sanchez¹, Lessius, Laymann², « Sa, Bonacina, Baldelli³. Sic etiam excu- « sant quidam lictores illos qui, ut officium « suum melius administrant, haustu san- « guinis humani se animare dicuntur, prae- « sertim cum sanguis secundum multos « animatus non fuerit. Vide auctores ci- « tatos ».

Filiae gulae: ex genere suo veniales.

74. - « 5°. Ex genere quoque suo venialia « sunt quae filiae gulae dicuntur; nimirum:

« Ex parte animae:

« 1°. *Hebetudo mentis* seu stupiditas « nata ex crapula, v. gr. ut non possit « orare, etc. — Quae fit mortalis, quando « quis, inordinate bibendo vel comedendo « voluntarie, fit ineptus ad intelligenda « vel praestanda ea quae ad salutem illi « sunt necessaria, vel ad quae ex officio « aut alias sub gravi peccato tenetur. — « Baldelli⁴.

« 2°. *Inepta laetitia*: per quam intelli- « gitur, non quaevis inordinata quae omne « peccatum sequitur, sed quae movet ad « cantiones obscenas, actus turpes, saltus, « vel choreas inhonestas, etc.; fitque mor- « talis, quando est inductiva alterius ad « consensum vel delectationem mortalem, « vel ad eam ordinatur. Ibid.⁵.

« 3°. *Multiloquium*.

« 4°. *Scurrilitas*: quae ab inepta lae- « titia et multiloquio differt, quod illa « sit in appetitu, istud in verbis, haec « in verbis et gestibus: dicitur semper « aliquam inhonestatem, licet (per se et « secluso scandalo) venialem: v. gr. scur- « rilia dicere vel canere, ventum emit- « tere, etc., ex levitate, ad risum exci- « tandum. Mortale tamen esset, si fieret « causa delectationis venereae. — Baldelli⁶, « Escobar⁷.

« Ex parte corporis: Immunditia, vo- « mitus et seminis effusio. Quae ultima, « si voluntaria sit, mortale erit. — Vide « Laymann⁸, Lessium⁹, Baldelli¹⁰ ».

ARTICULUS II.

QUID SIT EBRIETAS.

75. *In quo consistit peccatum ebrietatis. Et quando est mortale. — 76. An sit peccatum se inebriare ex praescripto medici vel ex metu mortis. — 77. An sit semper mortale alium inebriare. — 78. Quando ebrietas excusetur a mortali. — An sint peccata omnia mala commissa in ebrietate.*

Malitia ebrietatis, in quo consistat.

75. - « Resp. Malitia ebrietatis plenae « et perfectae in eo consistit, quod quis « sine justa et gravi causa, tantum ob « voluptatem aut ingluviem, sciens volens « privet se usu rationis: non simpliciter, « id quod fit in somno, modo naturali in- « stituto ab auctore naturae ad virium et

« imaginis Dei conservationem; sed vio- « lenter et modo innaturali, rationem per- « turbando, et Dei imaginem deturpando « in modum amentis bruti, ac simul insu- « per privando se proximam potestate utendi « ratione ad omnem subitam necessitatem. « — Ita docent communiter doctores.

¹ Decal., lib. 1, cap. 18, n. 12. — Less., lib. 4, cap. 3, dub. 2. — ² Lib. 3, sect. 4, num. 3. — Sa, v. Comedere, num. 1. — Bonac., disp. 2, de Peccat., qu. 8, punct. 2, num. 13 et 15. — ³ Lib. 3, disp. 29, num. 16 et seqq. —

⁴ Disp. 32, n. 1. — ⁵ Baldelli, loc. cit., n. 3. — ⁶ Disp. 33, n. 1 et 3. — ⁷ Tr. 2, exam. 2, n. 72 (al., n. 25). — ⁸ Loc. cit., num. 15. — ⁹ Lib. 4, cap. 3, num. 8. — ¹⁰ Loc. cit., disp. 33, n. 12.

« Unde resolves:

« 1°. Perfecta ebrietas, qua praedicto modo ratio plane sopitur, est ex genere « suo mortale; quia censetur Deo injurium « ejus imaginem sic deturpare. — Est com- « munis doctorum ».

Certum est apud omnes quod ad hoc ut ebrietas sit peccatum mortale, requiritur ut sit perfecta, nempe quae omnino privet usu rationis. Ut enim docet D. Thomas¹, et cum ipso omnes DD., in hoc consistit malitia ebrietatis, quod homo volens et sciens privat se usu rationis. Et idem docet D. Antoninus². — Unde non peccat mortaliter qui ex potu vini non amittit totaliter usum rationis, quamvis mens perturbetur, ita tamen ut discernere valeat inter bonum et malum; ut communiter dicunt Toletus³, Cajetanus⁴, Salmant.⁵, Elbel⁶, Wigandt⁷, Holzmann⁸, Laymann⁹ et alii. Additque Croix¹⁰ cum Angelo^{a)}, Tanner, Fagundez, Gobat et communi, ebrietatem non esse mortalem, si per modicum tempus privet ratione. Dicit autem Croix longum tempus videri unam horam.

An autem qui vinum bibit usque ad vomitum, quin se inebriet, peccet mortaliter? — Vide dicta n. 73, v. 2. Hinc.

76. — « 2°. Non est peccatum inebriari « se ex praescripto medicorum, si aliter « sanitas recuperari non possit. — Silve- « ster, Cajetanus, Laymann ».

¹ 2^a 2^a, qu. 150, art. 2. — ² Part. 2, tit. 6, cap. 3, § 2, v. Tertio modo. — ³ Lib. 8, cap. 61, num. 1. — ⁴ Sum., v. Ebrietas. — ⁵ Tr. 25, cap. 2, n. 21. — ⁶ Part. 1, confer. 23, de Gula, etc., n. 663. — ⁷ Tr. 5, exam. 3, n. 70, resp. 1. — ⁸ De Actib. hum., n. 730. — ⁹ Lib. 3, sect. 4, num. 5. — ¹⁰ Lib. 5, n. 317. — Tanner, tom. 2, disp. 4, qu. 5, dub. 5, n. 92. — Fagund., in 4 praec. Eccles., lib. 1, cap. 1, n. 11 et 13. — Gobat, Quinar., tr. 5, cap. 6, num. 37. — Croix, loc. cit., n. 317. — Silvest., v. Ebrietas, n. 4, quaer. 3. — Cajetan., Sum., v. Ebrietas; et in 2^a 2^a, qu. 150, art. 2,

Quaeritur hic 1°. An liceat se inebriare ex consilio medicorum, quando inebriatio aestimatur absolute necessaria ad morbum expellendum? — Valde doctores laborant in hac quaestione, licet videatur casus vix unquam accidere posse.

Prima sententia affirmat: quam tenent cum Busenbaum, Lessius^{a)}, Toletus¹¹, Laymann¹², Palaus¹³, Roncaglia¹⁴, Sporer^{a)}, Tamburinius¹⁵; et Salmant.¹⁶ cum Silvio^{b)}, Cajetano, Silvestro, Escobar, etc. — Ratio, quia cibus et potus tunc sunt peccata, quando sunt immoderati; e converso, D. Thomas¹⁷ docet quod cibus et potus est moderatus, secundum quod competit corporis valetudini; et ideo... potest contingere ut ille qui est superfluum sano sit moderatus infirmo. Ergo potus vini, etiam inebrians, non est dicendus superfluum respectu infirmi, cui est necessarius ad valetudinem. — Et huic sententiae videtur favere idem S. Thomas¹⁸, ubi ait: Quod enim homo absque necessitate reddat se impotentem ad utendum ratione, per quam homo in Deum ordinatur et multa peccata occurrunt vitat, ex sola voluptate vini, expresse contrariatur virtuti. Nota t^o absque necessitate; ergo si adsit necessitas, virtuti non contrariatur.

Secunda vero sententia negat; et hanc tenent Contin. Tournely¹⁹, Petrocorensis²⁰, Holzmann²¹, Felix Potestas²², etc. —

resp. ad 3um. — Laym., lib. 3, sect. 4, num. 5. — ¹¹ Lib. 3, cap. 61, n. 1 et 2. — ¹² Loc. cit. — ¹³ Tr. 30, disp. 3, punct. 5, n. 2. — ¹⁴ Tr. 2, qu. 2, cap. 4, qu. 3, resp. 3. — ¹⁵ De praec. Eccles., tr. 4 parergon, cap. 3, n. 31. — ¹⁶ Tr. 25, cap. 2, num. 35 et seqq. — Cajetan., loc. cit. — Silvest., loc. cit. — Escob., lib. 4, num. 114 et 248. — ¹⁷ 2^a 2^a, qu. 150, art. 2, ad 3um. — ¹⁸ 1^a 2^a, qu. 88, art. 5, ad 1um. — ¹⁹ De Peccat., part. 2, cap. 4, art. 3, qu. 4, n. 8. — ²⁰ Lib. 4, de Temperant., cap. 2, qu. 3. — ²¹ De Actib. hum., num. 736. — ²² Exam. confess., tom. 1, n. 3782.

75. — a) Angelus, quem Croix allegat ut asserit S. Alphonsus, hanc sententiam expressis verbis non tenet: colligi tamen potest ex definitione ebrietatis, quam v. Ebrietas, inquit, his verbis tradit: « Ebrietas est privatio usus intellectus facta ad aliquod tempus ex immoderato potu ».

76. — a) Lessius, lib. 4, cap. 3, n. 13, hoc concedit non solum in absoluta necessitate, sed, ut ipse loquitur, « aliis remediis aequae commodis non suppetentibus ». — Item Sporer, tr. 1, cap. 7, n. 69, II, scribit ob finem

honestum v. g. ad recuperandam sanitatem, vel dum ustio, sectio, aliave enormis medicina sustinenda est, licitum esse « forti haustu se inebriare ».

b) Silvius, in 2^a 2^a, qu. 150, art. 2, quidquid dicant Salmant., oppositum tenet, scribens: « Sunt qui existimant B. Thomam sentire illum qui ex medicorum praescripto se propter sanitatem inebriaret, non peccaturum, neque illam ejus potationem futuram ebrietatem formaliter, sed tantum materialiter... Omnino probabilior videri sententiam

Ratio, quia voluntaria privatio rationis per ebrietatem est intrinsece mala: unde, sicut fornicatio nunquam permitti potest, ita neque haec.

Verumtamen prima sententia satis probabilis, immo probabilior mihi videtur, casu quo potatio vini praebet ad expellendos sive corrigendos pravos humores. Tunc enim privatio rationis per accidens et indirecte evenit, et ideo licite permitti potest: sicut licitum est matri sumere pharmacum directe tendens ad servandam suam vitam, quamvis indirecte eveniat expulsio fetus (ut diximus Lib. III, n. 394, v. Quae. igitur 1). — Secus vero dicendum, si potatio daretur directe ad ebrietatem sive ad privationem rationis causandam; hoc enim esset semper intrinsece malum. — Hinc, ut bene advertit Croix^{c)} cum Tanner^{c)}, Dicastillo^{c)} et Gobat^{c)}, nunquam licitum est se inebriare ad sensus sopiendos, ne cruciatus sentiantur^{d)}.

« 3°. Nec item est peccatum, si quis « cogatur » [ad bibendum] « intento ense. « — Vide Lessium¹, Azor^{e)}, Reginal- « dum^{e)} et Baldelli ».

Quaeritur 2°. An liceat alicui se inebriare ad vitandam mortem, quam alter ei minatur nisi inebrietur?

¹ Lib. 4, cap. 3, num. 37. — Baldelli, lib. 3, disp. 30, n. 26. — ² Loc. cit., n. 37. — ³ Disp. ult., de praec. Eccles., qu. 1, punct. 1, n. 3. — ⁴ Tr. 30, disp. 3, punct. 5, num. 2. — ⁵ Lib. 3, sect. 4, n. 5. — ⁶ De Actib. hum., n. 736. —

aliorum, qui dicunt ebrietatem sive potationem voluntariam, ex qua fiat quod homo non sit compos rationis, nullo casu esse licitam, quia ejusmodi potatio est vera et perfecta ebrietas, non tantum materialiter, sed etiam formaliter ».

c) Croix, lib. 5, n. 331, (quem citat S. Alphonsus) de casu speciali loquitur: « Qui reum ad mortem damnatum, inquit, et rite dispositum inebriaret, eo fine ut cruciatus et mortem non sentiret, peccaret graviter, quia hic non est finis potus, neque est ratio sufficiens tollendi rationem tum maxime necessariam ». — Sed idem Croix, loc. cit., n. 314, aliud scribit quod plane cum S. Alphonso concordat: « Si alicui pes esset abscindendus, inquit, non liceret inebriatio ad avertendum sensum doloris, quia potus est institutus ad vitam et valetudinem tantum ». Et allegat Gobat, qui revera, Quinar., tr. 5, cap. 18, n. 17, probat hanc doctrinam, excepto casu quo ex doloris apprehensione et sensu timetur oriturus mor-

Prima sententia affirmat: et hanc tenent cum Busenbaum, Lessius², Bonacina³, Palaus⁴; et probabilem putat Laymann⁵. — Ratio: tum quia homo, licet non habeat dominium usus rationis, illud tamen habet in ordine ad bonum totius, ac proinde potest de tali usu disponere, prout est necessarium ad totius conservationem; tum quia privatio rationis hic non est intenta, sed solum permissa, unde non tenetur quis eam impedire cum jactura suae vitae.

Secunda vero sententia probabilior negat hoc licitum esse; eamque tenent Holzmann⁶, Wigandt⁷, Azor⁸, [Contin.] Tournely⁹; et Salmant.¹⁰ cum Cajetano. — Ratio, quia (ut diximus) privare se directe usu rationis est intrinsece malum. Neque tunc adest causa excusans, sicut in casu praecedentis quaestio: ibi enim vinum est medium per se ordinatum ad expellendum morbum, non autem hic. — Praeterea, in illo casu periculum vitae est ab intrinseco, nempe a morbo vexante, et ideo licet eum expellere per vini potationem. Hic autem periculum est ab extrinseco; unde illicitum est ab illo se liberare per ebrietatem: sicut licet matri per pharmacum expellere fetum inanimatum ad suam vitam servandam, sed non licet

² Tr. 5, exam. 3, n. 71. — ³ Part. 1, lib. 7, cap. 22, quaer. 5, i. f. — ⁴ De Peccat., part. 2, cap. 4, art. 3, qu. 4, n. 8. — ⁵ Tr. 25, cap. 2, num. 45. — Cajetan., in 2^a 2^a, qu. 150, art. 2, ad 3um.

bus. — Dicastillus etiam, de Just. et Jure, lib. 1, disp. 3, dub. 11, n. 117, eandem sententiam tenet ac Croix; pariterque Tanner, qui, tom. 3, disp. 3, qu. 3, dub. 3, n. 54, haec de utroque casu scribit: « Verum, ob solum dolorem in ferenda sectione alicujus membri aliave gravi aegritudine mitigandum, licitum esse ebrietatem minime existimo, ne pariter etiam fatendum sit licitum esse iis qui ad supplicium ducuntur, postquam alioqui ad bene moriendum satis dispositi sunt, ebrietatem procurare, ad supplicium mortis levandum; quod nemo dixerit, et est a communi sensu et praxi proborum et sapientum viro- rum prorsus alienum ».

d) Licitus tamen est juxta recentiorum communem opinionem usus opii, aetheris, chloroformii et similium, ad operationem chirurgicam subeundam, quia horum virtus primaria est soporifera aut nervorum sedativa, non inebriativa; vitanda sunt tamen pericula.

e) Azor, quem hic Busenbaum allegat,

Licitum, juxta alios.

Probabilius illicitum.

Sola ebrietas perfecta, lethalis.

Inebriari consilio medici ad sanationem.

Juxta alios, licitum.

Prima sententia i. Doctori robabitur.

Limitatio.

Inebriare ob minas ortis.

Juxta alios, illicitum.

expellere ut morte effugiat a propinquis (juxta dicta *Lib. III, n. 394. Qu. 1, v. In duobus*).

Nostra sententia firmatur auctoritate D. Augustini¹, ubi ait: *Etiamsi usque ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: aut bibas aut morieris; melius erat ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.* Nec valet dicere cum Lessio², hunc textum intelligendum esse, quando quis cogitur ad bibendum in contemptum virtutis. Nam ibi S. Doctor nullum facit verbum de contemptu; sed tantum loquitur de ebriosis, qui *solent* (ut ait)... *ita se excusare velle, ut dicant: Persona potens me coegit ut amplius biberem, et in convivio regis non potui aliud facere.* — Instabis: Potest quis licite velle sibi abscindi manum ne occidatur; ergo poterit quis pariter licite velle se inebriari ut mortem vitet. Sed respondeatur cum Holzmann, disparem esse rationem: nam pars per se ordinatur ad conservationem totius corporis; usus tamen rationis non ordinatur ad corporis vitam, sed ad integritatem animae servandam.

Quando S. Doctor opinionem non existimet probabilem.

Et hic rursus repeto id quod sub initio protestatus sum, nempe quod, cum aliquam opinionem unice probabiliorum appello, non ideo contrariam dicere probabilem intelligo.

Sicut pariter, cum dico de aliqua opinione: *non audeo damnare, sive improbabilem dicere*, non ideo admitto ut probabilem; sed de ejus probabilitate dubito. — Item, cum aliquam sententiam veriorum voco, intelligo oppositam non solida probabilitate mihi pollere, licet omnino non reprobem.

Provocare ad ebrietatem, lethale.

77. — « 4°. Mortale est alium inebriare « velle; vel provocare ad aequales haustus, cum intentione inebriandi, aut

« advertentia secururae ebrietatis in se « aliove. — Lessius³.

« 5°. Si justa causa est, ut v. gr. si « grande malum non possit aliter impe- « diri, nisi auctor inebrietur; licet eum « inducere ad ebrietatem, quae saltem « ipsi non sit voluntaria, ut scilicet prae- « ter intentionem, ideoque inculpabiliter « inebrietur, v. gr. vinum fortissimum aut « medicatum propinando, cujus vi igno- « rata decipiatur. Unde sic posses ine- « briare eos qui alioqui essent prodituri « urbem vel te abducturi. — Lessius⁴ et « Sanchez⁵.

Inducere ad ebrietatem ad advertendum majus malum:

« An vero hoc casu liceat inducere « ad ebrietatem ipsi voluntariam? — Du- « bium est. Lessius⁶ affirmat, quia, inquit, « licet suadere et inducere ad minus ma- « lum, ut impediatur majus. Laymann⁷ « rectius negat; quia nullo casu licet in- « ducere ad peccatum ».

Quaeritur igitur: *an licitum sit aliquem ad ebrietatem inducere, ut ille impediatur a graviore malo, puta sacrilegio vel homicidio committendo?* — Adsunt tres sententiae:

Prima affirmat: hancque tenet Lessius⁸; et probabilem censent Medina, Gobat, Diana et alii, apud Croix⁹. — Ratio, quia licitum est paratum committere majus malum inducere ad minus patrandum.

Licitum, juxta alios.

Secunda sententia, quam tenent Laymann¹⁰, Bonacina^a, Palaus¹¹ et Salmant.¹² dicit licitum esse alterum inducere ad ebrietatem materialem (id est quando alter se inebriet sine peccato), puta apponendo illi vinum fortissimum aut medicatum; quia tunc ex una parte ille non peccat, et ex altera damnum ebrietatis permittitur ad vitandum gravius damnum aliorum. Non autem licitum esse dicunt eum

Licitum sub distinctione, juxta alios.

Matrim., lib. 7, disp. 11, n. 19. — ⁶ Loc. cit. — ⁷ Lib. 3, sect. 4, n. 6. — ⁸ Loc. cit. — *Barthol. Medina*, in 1ma 2^{ae}, qu. 14, art. 6, concl. 2. — *Gobat*, Quinar., tr. 5, cap. 13, n. 26. — *Diana*, part. 6, tr. 7, resol. 43. — ⁹ Lib. 2, n. 224. — ¹⁰ Loc. cit. — ¹¹ Tr. 30, disp. 3, punct. 5, n. 4. — ¹² Tr. 25, cap. 2, n. 51.

oppositam sententiam tenet, uti S. Alphonsus infra notabit; Reginaldus vero de hoc casu non tractat.

77. — ^a Bonac., *disp. ult., de praec. Eccl., qu. 1, punct. 1, n. 3*, non videtur eam sen-

tentiam tenere; scribit enim absolute: « Ego vero censeo non esse licitum intendere ebrietatem, et ad illam directe cooperari, cum sit intrinsece mala, nec sint facienda mala ut eveniant bona ».

inducere ad ebrietatem formalem, nempe cum suo peccato; cum haec sit intrinsece mala, ac ideo nunquam permittenda. — Nec obstat (ut ajunt) ratio Lessii: nam hoc valere respondent, quando minus illud malum est inclusum in malo majori, prout si volentem occidere inimicum inducas ad tantum percutiendum; non vero quando malum est disparatum.

Juxta alios, semper illicitum.

Tertia demum sententia, quam tuentur [Contin.] Tournely¹, et Holzmann² cum Arsdekin, dicit non licere inducere ullum ad ebrietatem, neque formalem neque materialem, ob quodcumque malum effugiendum; quia (et in hoc recte loquuntur) malum, etsi materiale, contra legem naturalem est vere malum, unde nunquam licet ei cooperari.

Prima sententia S. Doctori probabilis.

His tamen non obstantibus, prima sententia satis probabilis videtur mihi et aliis viris doctis a me consultis, sive ebrietas sit materialis sive formalis, ob rationem jam allatam; quia licitum est inducere alterum ad minus malum, ut impediatur a majori, juxta ea quae diximus *Lib. II, n. 57*. — Nec obstat id quod dicunt Salmant.³ contra Lessium. Nam, licet malum ebrietatis non videatur inclusum in illo malo majori sacrilegii vel occisionis, cum sint mala per se disparata; tamen revera virtualiter jam includitur in illo malo majori spirituali, cum omne malum spirituale includat, immo excedat quodcumque malum temporale, adeo ut quisque teneatur potius pati quodcumque malum temporale ad vitandum quodvis etiam minimum malum spirituale. — Neque etiam officit dicere quod non licet suadere minus malum inferendum tertio, quia tunc suadens esset directe causa damni tertii, quod illi non eveniret nisi ipse suasisset. Hoc enim currit quando malum est inferendum tertio innocenti, qui non tenetur damnum illud sufferre ad vitandum malum spirituale alterius; non vero in casu nostro, ubi ille qui inducitur ad ebrietatem tenetur utique tolerare (ut diximus) quodcumque malum temporale, ad majus malum spirituale effugiendum.

Ebrietas non praevisa vacat culpa.

78. — « 6°. Si quis non praevideat periculum ebrietatis, et sic vino captus est,

¹ De Peccat., part. 2, cap. 4, art. 3, qu. 4, n. 9. — ² De Actib. hum., n. 735. — *Arsdekin*, Theol. pract., tom. 2, tr. 1,

« aut in auram exiens vento turbatus est, « nec hoc praevideat, vacat culpa. Unde « multi excusantur qui prudenter saepe « judicant adhuc se haustulum facere « posse sine noxa; desinent tamen pruden- « ter id judicare, si contrariam de se « experientiam habeant ».

Ita communiter doctores cum D. Thoma⁴, ubi ait: *Contingit esse tripliciter (ebrietas): Uno modo sic, quod nesciat potum esse immoderatum et inebriare potentem; et sic ebrietas potest esse sine peccato... Alio modo sic, quod aliquis percipiat potum esse immoderatum, non tamen aestimet potum inebriare potentem; et sic ebrietas potest esse cum peccato veniali. Tertio modo potest esse, quod aliquis bene advertat potum esse immoderatum et inebriantem...; et sic ebrietas est peccatum mortale, quia secundum hoc homo volens et sciens privat se usu rationis.* — Addit autem: *Quod assiduitas facti ebrietatem esse peccatum mortale, non propter solam iterationem actus; sed quia non potest esse quod homo assidue inebrietur, quin sciens et volens ebrietatem incurrat, dum multoties experitur fortitudinem vini et suam habilitatem ad ebrietatem.*

Praevisa, lethalis, et si somnus praevenerit.

Sedulo autem hic notandum quod si quis sumit tantam vini potionem, quae est apta, ut jam advertit, ad inebriandum, nullo modo excusatur a mortali; quamvis, antequam sensibus destituatur, somno se committat quo vini effectum effugiat. Quia potio illa jam de se est intrinsece mala: cum de se apta jam sit ad privandum hominem usu rationis et per accidens se habeat quod ipse vel per somnum vel per inebriationem sensibus privetur.

« 7°. Si quis post potum discernere « adhuc possit inter bonum et malum, « licet nonnihil phantasia turbata sit, aut « sequatur vomitus, lingua titubet, pedes « vacillent, oculi cernant duplicia, vel « domus gyrari videatur; nondum plena « est ebrietas, ideoque tantum peccatum « veniale, quamvis ex gravioribus, si de- « liberate sit commissum. — Vide Lay- « mann⁵.

Signa non perfectae ebrietatis.

cap. 3, qu. 12. — ³ Tr. 25, cap. 2, n. 52. — ⁴ 2^a 2^a, qu. 150, art. 2, corp. — *S. Thom.*, loc. cit., ad 1^{am}. — ⁵ Lib. 3, sect. 4, n. 5, i. f.

Signa ple-
nae ebrieta-
tis.

« 8°. Plena ebrietas notatur ex his si-
gnis quae dat Lessius¹ et Reginaldus:
« 1°. Si quis non meminerit dictorum,
« factorum, quomodo vel quando domum
« deductus. — 2°. Si commisit ea quae
« nunquam alias sana mente solet: v. gr.
« si praeter morem turpia sit locutus,
« turbarit domum, uxorem verberave-
« rit, etc.

« 9°. Mala in ebrietate commissa, si
« praevisa non sunt, aut si adhibita cau-
« tio, culpa vacant ».

Quid de
malis prae-
visis.

Quid, si mala sint praevisa?

Salmant.² cum Soto^{a)} distinguunt. Et
dicunt quod si mala sint operis, ut sunt
occisiones, fornicationes, etc., imputantur
ad culpam. — Secus vero, si sint mala
oris, ut contumeliae, blasphemiae et per-
juria: quia, ut ajunt, verba illa prolata
ab ebrio non sunt verba formalia actu
significativa, quatenus non dicta ab ho-

mine rationis compote; sed sunt simpli-
ces soni seu verba materialia, tamquam
prolata a psittaco vel pica.

Hanc sententiam non audeo improba-
bilem dicere. — Sed magis adhaereo sen-
tentiae oppositae cum Sanchez^{b)}, qui cum
Cajetano^{b)} et Toletum^{b)} docet blasphemias
praevisas esse vera peccata formalia in
causa, cum ipse libere eam posuerit:
verba enim contumeliosa in homines in
ebrietate prolata recte dicit nullam deho-
norationem hominibus irrogare. Secus
autem, si proferantur in Deum, juxta
dicta *Lib. III, n. 124, v. Sic quoque*, ubi
diximus blasphemias, etiam sine affectu
sive materialiter prolatas, non excusari
a peccato; cum sola prolatio ipsarum
voluntaria vergat in diminutionem divini
honoris. — Et in nostro casu, licet pro-
latio non sit voluntaria in actu, videtur
tamen esse voluntaria in causa.

DUBIUM VI.

Quid sit Ira.

79. Quando ira sit peccatum. — 80. De peccatis quae oriuntur ab ira. — 81. An contumelia aliquando culpa vacet. — 82. Quotuplex est contumelia. — 83. Quae requirantur, ut maledictio sive imprecatio contra homines sit mortale.

Ira, quid.

79. - « Resp. Est inordinatus appetitus
« vindictae. — Quae inordinatio, secun-
« dum D. Thomam, dupliciter fieri potest:
« 1°. Ex parte *modi* irascendi, ut v. gr.
« si nimium interius exardescas, vel ex-
« terius per signa nimis patefacias. 2°. Ex
« parte *objecti*: ut si vindictam appetas
« plane injustam ob causam; vel si justo
« majorem, v. gr. optando inimico mor-
« tem quam non est meritus; vel exse-
« quendam propria auctoritate; vel deni-
« que, licet vindicta justa sit, non tamen

« eam appetas ut justam, sed ut satiati-
« vam animi tui malevoli.

« Unde resolves:

« 1°. Si ordinate appetatur vindicta,
« non est peccatum irae: ut cum superio-
« res irascuntur culpae subditorum, eos-
« que puniunt seu vindicant.

« 2°. Ira inordinata primo modo ante-
« dicto, est ex genere suo peccatum ve-
« niale. — Potest tamen fieri mortale ex
« accidente, ut si addatur blasphemia,
« maledictio, scandalum.

Ordinatus
appetitus
vindictae,
licitus.

Ira inor-
dinata, qua-
le pecca-
tum.

et tr. 20, de Princip. moralit., cap. 10, n. 27. — S. Thom.,
2^a 2^{ae}, qu. 158, art. 2.

¹ De Just. et Jure, lib. 4, cap. 3, num. 80. — *Regin.*,
lib. 22, n. 57. — ² Tr. 25, de 5 decal. Praec., cap. 2, n. 30;

78. - ^{a)} Sotus, a Salmant. quidem allegatus,
non tamen loquitur de ebrio, sed scribit
in universum de discrimine quod est inter
peccata oris et operis: « Discrimen est, inquit,
de *Just. lib., 5, qu. 9, art. 2*, inter peccata
quae in facto consistunt atque ea quae in
verbis posita sunt. In illis namque peccatis,
genus ex solo objecto perpenditur; in verbis
autem, nonnisi ex adjuncta simul intentione...
Et ratio est, quod cum verba reipsa non of-

fendant sicut facta, sed significatione; signifi-
catio autem ex intentione fiat aliquid expri-
mendi, non censetur formaliter contumelia,
nisi quae ex animo convitiandi procedit ».

^{b)} Sanchez, *Decal., lib. 1, cap. 16, n. 44*,
hanc profecto sententiam tenet; sed allegat
Cajetanum et Toletum pro ea dumtaxat parte
qua docet blasphemias praevisas, in ebrietate
prolatas, esse peccata formalia. — Cajetanus
tamen, in *2^{am} 2^{ae}, qu. 150, art. 4, v. Ad*

« 3°. Ira inordinata secundo modo, est
« ex genere suo mortale; quia est directe
« contra caritatem. — Baldelli¹ ».

Filiae irae:
qualia pec-
cata.

80. - « 4°. De filiabus irae, quae par-
« tim sunt ex corde, ut *indignatio* et *tu-
« mor mentis*; partim in ore, ut *clamor*,
« *blasphemiam*, *contumelia*, *maledictio*; par-
« tim in opere, ut *rixa*, *pugnae*, *seditiones*,
« *vulnera*: diversimode loquendum est,
« secundum regulam supra datam. Nam

« 1°. *Indignatio*, quae est inordinatus
« affectus ex eo quod quis reputet se in-
« digne a tali tractari, communiter est
« veniale; immo, si ex justo rationis
« judicio procedat, nullum est. — Posset
« tamen esse mortale, si cresceret usque
« ad deliberatum odium et contemptum
« personae gravem.

« 2°. *Tumor mentis*, quo quis morose
« excogitat diversas vias vindictae, iisque
« cogitationibus animum tumefacit: quale
« peccatum sit, judicandum est ex quali-
« tate vindictae quae excogitatur. — Vide
« Toletum².

« 3°. *Clamor*, cum iratus extollit vo-
« cem, multa inordinate et confuse effun-
« dens, est veniale communiter, nisi aliud
« addatur.

« 4°. *Blasphemiam* est mortale; de qua
« supra *Lib. 3, tract. 2, cap. 1* ».

81. - « 5°. *Contumelia*, qua quis proximo
« malum aliquod objicit, cum intentione
« illum inhonorandi, est ex genere suo
« mortale.

« Dixi: *animo inhonorandi*; quia ani-
« mo corrigendi, humiliandi aliave ratione,
« potest superior verbum aliquod alias
« contumeliosum objicere: quomodo Chri-
« stus vocavit Apostolos *stultos*; et Apo-
« stolus, Galatas *insensatos*. In quo tamen
« peccari potest, si modus debitae corre-
« ctionis excedatur, vel subditus gravius
« dehonoretur quam per delictum meruit.
« Vide Baldelli³. — Item, ut docet Caje-

Contume-
lia, quando-
que nullum
vel veniale
peccatum.

« tanus, potest contumelia esse venialis
« tantum, si sit parva tantum; vel si sit
« tantum materialis, sine intentione deho-
« norandi: modo non sequatur laesio no-
« tabilis honoris proximi. Et sic excusan-
« tur, saltem a mortali, multi parentes,
« dum filios vocant asinos, etc. Item mu-
« lieres, pueri et infimae sortis homines
« conviciis se onerant: quia cum fides
« iis non habeatur, non laeditur graviter
« honor. Vide Bonacina⁴. — Denique, si
« joci causa, et per convenientem recrea-
« tionem, leves defectus objiciantur, urba-
« nitas est, secundum S. Thomam⁵: dum-
« modo alter non contristetur nec ad
« iram moveatur.

82. - « Contumelia etiam fit facto: tum
« indirecte, ut si imaginem vel litteras
« alterius conculces, comburas; tum di-
« recte, ut si virum honestum fuste cae-
« das, ad januam eius cornua, etc. appo-
« nas, vel repraesentes aliquid quod hono-
« rem alterius laedat. Huc spectat sub-
« sannatio, illusio et derisio, quando fit
« signis, ut naso rugato, labiis exten-
« sis, etc., intendendo proximi confusio-
« nem: quae si sit gravis, vel saltem pro-
« ximus ea graviter contristetur, mortalia
« sunt. — Bonacina, Molina, Baldelli⁶, etc.,
« ex S. Thoma.

« Circa quae nota quod qui per con-
« tumeliam laesit alterius honorem, teneat
« tur hunc restituere, etiamsi fama non
« sit laesa. Hoc autem fieri potest, vel
« per honorificam et amicum salutationem,
« vel invitationem ad mensam, vel peti-
« tionem veniae (etiam subinde flexis ge-
« nibus et coram testibus), prout laesio
« fuit gravis. Vide card. de Lugo⁷. —
« Adde quod contumeliae mortalis quali-
« tatem in confessione explicare non sit
« necessarium; ut, contra Filliuccium,
« docent Azor^{a)}, Sa, Molina, card. de
« Lugo⁸ ». — [Vide dicta *Lib. III, n. 984*].

Contume-
lia quando-
que fit facto.

Contume-
lia, ad qua-
lem restitue-
tionem obli-
get.

¹ Lib. 3, disp. 21. — ² Lib. 8, cap. 58. — ³ Lib. 3,
disp. 24, num. 16. — *Cajetan.*, in 2^{am} 2^{ae}, qu. 72, art. 2. —
⁴ Disp. 2 de Restit. in part., qu. 5, punct. 1, num. 4. —
⁵ 2^a 2^{ae}, qu. 72, art. 2. — *Bonac.*, loc. cit., num. 9 et seqq.
— *Molina*, tr. 4, disp. 18, num. 1; et disp. 19, num. 1. —

⁶ Lib. 3, disp. 33, num. 5. — *S. Thom.*, loc. cit., art. 2; et
qu. 75, artic. 2. — ⁷ De Just. et Jure, disp. 15, num. 53,
54 et 57. — *Fill.*, tr. 21, cap. 9, n. 322. — *Sa*, v. *Contumelia*,
num. 1. — *Molina*, tr. 4, disp. 19, num. 3. — ⁸ De Poenit.,
disp. 16, n. 265.

horum evidentiam, loquitur non solum de
blasphemiam aut turpiloquio, sed de detractio-
etiam, de contumelia, de irrisione; Toletus
vero, *lib. 8, cap. 61, v. f.*, loquitur de sola blas-

phemiam, uti citatur a Sanchez et refertur hic
a S. Alphonso.

82. - ^{a)} De Azor, vide notam a, ad n. 48
supra.

Maledictio, ex genere suo lethalis.

83. - « 6°. *Maledictio*, qua quis optat « vel imprecatur alteri malum sub ratione mali, est ex genere suo mortale ».

Docet D. Thomas¹ quod maledictio seu imprecatio contra homines, *secundum suum genus est peccatum mortale, et tanto gravius quanto personam cui maledicimus magis amare et revereri tenemur... Contingit tamen verbum maledictionis prolatum esse peccatum veniale, vel propter parvitatem mali quod quis alteri maledicendo imprecatur, vel etiam propter affectum ejus qui profert maledictionis verba, dum ex levi motu, vel ex ludo, aut ex subreptione aliqua talia verba profert; quia peccata verborum*

maxime ex affectu pensantur. — Ex qua doctrina S. Doctoris infertur quod, ut maledictio sit mortalis, tria requiruntur: 1) Ut malum prolatum vere optetur. 2) Ut optetur cum perfecta deliberatione. 3) Ut malum optatum sit grave. Ita communiter omnes. Vide Salmant.²

Utrum autem omnes maledictiones sint ejusdem speciei? — Vide superius dicta, n. 50, Qu. 5.

« 7°. *Rixae*, si modum non excedant, « uti et leviculæ pugnae, veniales sunt; « secus, si progrediantur ad seditiones, « vulnera, caedes. Suntque haec communiter peccata ex parte incipientis rixam; « alter enim potest se defendere cum modo deramine inculpatæ tutelæ ».

Requisita.

Rixae, quale peccatum.

DUBIUM VII.

Quid sit Acedia.

Acedia, quid.

84. - « Resp. Acedia, sive animi taedium, potest ex D. Thoma³ dupliciter « usurpari: 1°. *Generaliter* pro omni animi « remissione in exercitio virtutum; eo « quod labor aliquis sit adjunctus. 2°. *Particulariter* pro tristitia et taedio de divina amicitia, eo quod per virtutum « exercitia laboriosa servari debeat; et « sic amicitiam illam non curet.

« Unde resolvuntur:

« 1°. Acedia accepta primo modo tum « demum est peccatum mortale, cum ideo « committitur opus vetitum sub mortali.

« 2°. Acedia accepta secundo modo « ex se est mortale; quia repugnat caritati Dei.

« Ex quo de filialibus acediae quoque « facile judicari potest, quae sunt sequentes:

« 1°. *Malitia*, qua quis odio habet bona « spiritualia, et vellet ea non esse; aut « qua ipsum poenitet bene fecisse vel implevisse id ad quod tenebatur; aut qua « contemnit Dei beneficium, v. gr. desiderando non fuisse natum aut non agno-

« visse Christum, etc. Est autem ex genere suo mortale.

« 2°. *Pusillanimitas* et *desperatio de salute*; quae mortale quoque est.

« 3°. *Rancor*, quo ii sunt fastidio qui ad spiritualia inducunt.

« 4°. *Torpor*, cum bona fiunt non cum debito fervore.

« 5°. *Evagatio mentis*, qua quis in exercitio spiritualium evagatur circa « illicita: sive per cogitationem, et dicitur « curiositas; sive per locutionem, et dicitur « verbositas; sive per inquietudinem, « et dicitur inquietudo: quae communiter « sunt venialia. — Vide D. Thomam⁴, « Laymann⁵, Toletum⁶.

« Culpabilis autem evagatio mortalis « erit, quando notabilis est, et attentio « requiritur ad implendum praeceptum « obligans sub mortali: v. gr. in recitandis « Horis canonicis, celebranda vel audienda Missa. Reginaldus, Palaus⁷, Trullench⁸; — contra Tamburinium^{a)}, ubi « docet, distractum esse voluntarie et per « notabile tempus inter sacrificandum,

Evagatio mentis, quando lethalis.

¹ 2° 2°, qu. 76, art. 3. — ² Tr. 13, cap. 4, n. 28. — ³ 2° 2°, qu. 85, art. 2. — ⁴ 2° 2°, qu. 85, art. 4, ad 2^{am} et 8^{am}. — ⁵ Lib. 2, tr. 3, cap. 9. — ⁶ Lib. 8, cap. 70. —

Regin., lib. 17, num. 109, in fine. — ⁷ Tract. 6, disp. 4, punct. 3, num. 6, i. f. — Lib. 1, cap. 6, dub. 1, num. 7, in fine.

84. - a) Tamburinius nullam distinctionem ponit inter partes quae sunt circa consecrationem et reliquum canonem; scribit enim

in *Method. celebr. Miss., lib. 2, cap. 3, n. 7 et 8*, esse tantum veniale distractum esse voluntarie inter sacrificandum; subdens n. 9,

« extra canonem esse tantum veniale; « licet concedat, sub canone, praesertim « circa consecrationem, esse mortale, propter gravem irreverentiam et periculum « erroris.

Quandoque, veniale vel nullum peccatum.

« Dixi: *ad implendum praeceptum*: « nam in oratione vel non praecepta, vel « sub obligatione tantum veniali, est peccatum veniale tantum (S. Thomas^{b)}, « Navarrus, Suarez, Lessius¹); immo nul-

« lum, si non tam intendat orare quam « verba precum recitando pio exercitio « se occupare: quia non formaliter, sed « materialiter tantum orat; v. gr. cum « quis manibus laborans psalmos aliasve « preces recitat aut cantat, non animo « orandi, sed cavendi cogitationes vanas « vel recreandi se. — Sanchez², Trullench³. Vide supra, *Lib. 4, cap. 2, « dub. 2* ».

Navar., Man., cap. 25, n. 107. — Suarez., de Relig., tr. 4, lib. 3, cap. 4, num. 4 et 13; et lib. 4, cap. 26, num. 17. —

¹ Lib. 2, cap. 37, n. 62. — ² Consil., lib. 7, cap. 2, dub. 31, n. 3. — ³ Lib. 1, cap. 7, dub. 10, n. 6.

mortale esse si per notabile tempus voluntarie distractus « eas Missae partes quae canonem continent recitet; quod demum n. 10, his verbis explicat: « Nam licet hujus [sacrificii] essentia per nos in sola consecratione consistat..., proxime tamen antecedentia et

proxime consequentia, qualia sunt quae toto canone continentur, maxime ad sacrificium, prout Ecclesia ordinavit, pertinere, nemini est dubium ».

b) S. Thomas: rectius dicitur Cajetanus, in *2am 2ae, qu. 83, art. 13 ad 3um*.